

Koalitsioonileppe paneb proovile selle täitmine

Rain Rosimannus (RiTo 7), Riigikogu liige, Reformierakond

Ametis olev Eesti valitsus on iseseisvuse taastamise järel moodustatuist üheteistkümnes. Kõik valitsused on tegutsenud kirjalikult vormistatud tegevuskava alusel.

Res Publica, Reformierakonna ja Rahvaliidu koalitsioonileping on varasematega võrreldes kahtlemata uudne. Ja seda mitte mahu, konkreetsuse või koostamise protseduuride poolest, millele valitsuslääbirääkimisi vedanud Res Publica on pisut ülepingutatud alternatiivideotsinguil armastanud viidata. Üsna mahukas oli ka Reformierakonna, Mõõdukate ja Isamaaliidu leping, Tiit Vähi esimese valitsuse programmist rääkimata, mis koos lisadega hõlmas rohkem kui 60 lehekülge. Konkreetsuselt jääb R3-lepe tervikuna samuti alla Reformierakonna ja Keskerakonna lühikesele aastasele tegevuskavale.

Kehtivas leppes on küll hulk detailideni kirja pandud kavu, kuid ka palju üldisemaid kokkuleppeid, mille täpne sisu tuleb alles selgeks vaielda. On tõsi, et seekord osales lepingu ettevalmistamise töörühmades rohkem osapoolte erakonnaliikmeid – ligi veerandsada inimest – kui kahe viimase valitsusliidu kokkupanekul. Kuid erakondade tipust allapoole ulatuvat tööjaotust valitsemiskavade kokkupanemisel on Eestis varemgi nähtud.

Vähi teise valitsuse programm kirjutati haldusalati kokku kõigi ministrite osalusel ja juhtimisel. Seega pole ka siin midagi erilist.

Prioriteedid

Kolme osapoole konsensuse alusel leppesse kantud peamine uuendus on hoopis prioriteetides. Kui kõigis varasemais lepinguis olid esikohal riikluse ja majanduse arendamisega seotud ettevõtmised, siis kehtiva leppe kolm esimest peatükki keskenduvad valdkondadele, mille ühine nimetaja on Eesti inimarengu toetamine. Leping algab rahvastiku- ja perepoliitika, hariduse ja teaduse ning kultuuri peatükkidega, peegeldades valitsusliidus kokkulepitud poliitilisi eelistusi. Neid eelistusi rõhutas oma troonikõnes ka peaminister Juhan Parts, seades positiivsete nihete saavutamise hariduses ja Eesti rahvastiku arengus valitsuse peamisteks edukuse kriteeriumideks.

Reformierakonnal on ennekõike heameel rahvastiku- ja pereprobleemide jõudmise üle valitsuse tegevuskava tippu, sest ilmselt ei vaidle keegi vastu, et need on Eesti jaoks põhjapanevad. Põhjust rahuloluks on ka seetõttu, et rahvastikupoliitika osa leppes ei koosne seekord adressaadita deklaratsioonidest ja umbmäärastest heietustest, vaid valitsusele ettekirjutatud ja tähtaegadega seotud konkreetsest tegevuskavast.

Arutelu ema- ehk vanemapalga detailide üle on elavalt käivitunud ja järgmise aasta 1. jaanuarist peaks põhjust olema rõõmustada kõigil, kel pere suureneb. Lääbirääkimistel keskendus vanemapalgaga seotud debatt suuresti sotsiaalse õiglusega seotud küsimustele. Selle tulemusena sündis mõistlik kompromiss maksta mittetöötavatele lapsevanematele vanemapalka nende alampalgast lähtudes ning seada vanemale makstava raha ülempiiriks

kolm Eesti keskmist palka. Kui riigi võimalused avarduvad, lubab koalitsioonileping mõelda ka ülempiiri tõstmisele.

Sõlmküsimus

Valitsusliidu sõlmimise seisukohalt oli läbirääkimistel keskse tähendusega mõistagi tulumaksukokkulepe. Et tulumaksukoorma langetamine oli valimiskampanias südameasjaks nii Reformierakonnale (üldine protsent) kui ka Res Publicale ja Rahvaliidule (maksuvaba miinimum) ning valijailt saadi maksude vähendamiseks mandaat, sündis kokkulepe eeldatust väiksema vaevaga. Kokkulepitud kolmeaastane maksude vähenemise graafik on mõistlik kompromiss, mis võtab arvesse nii erinevate sissetulekutega inimeste huve kui ka riigieelarve võimalusi. Pealegi on see Eesti tulusaajaile kasulik mitte üksnes otsese rahalise võiduna. Maksukärbe seab selged piirid riigiparaadi kasvamisele ja utsitab valitsust ka muudes valdkondades probleemidele ratsionaalsemaid ja säästlikumaid lahendusi otsima. Vaevalt igatseks keegi laiska ja pillavat valitsust.

Riskid

Kui hajutada mõningane udu, mis tuleneb pooldajate ja ühel meelel olijate ilukõnedest, võib sõlmitud lepet pidada üsna lubavaks ja tasakaalukaks. Valijad ja valitsusliidu erakonnad peaksid koalitsioonilepinguga tervikuna rahul olema. Aga mõistagi huvitab mõlemaid lepingutekstist märksa enam kokkulepitu elluviimine.

Reformierakonnal on valitsuskoostöö kogemused kõigi praeguses parlamendis esindatud erakondadega. See kogemus lubab meil varakult osutada riskidele, mis isenesest on kergesti maandatavad. Nimelt, Eesti valitsused ei ole lagunenu mitte lepingus selgelt kokkulepitu tõttu, vaid ikka nende asjade pärast, mis on kokku lepitud ähmaselt või mis on üles kerkinud ühepoolselt väljastpoolt koalitsioonilepet. On selge, et mis tahes mahuka leppe puhul ei jõuta läbirääkimiste käigus kunagi kõike lõpuni vaielda või viimase reani kirja panna. Erandiks pole ka R3-leping.

Mõne leppepunkti osas tekkivate eriarvamuste korral aitab erakondade vahel üksmeelt hoida enamasti koalitsioonilepingu vaim. See toimib üsna samamoodi kui põhiseaduse vaim, olles kujunenud läbirääkimiste jooksul toimunud aruteludest ja nende käigus antud tõlgendustest. Praeguses valitsuses on ministreid, kes koalitsiooniläbirääkimistes ei osalenud ning ei ole ega saagi oma erakondade abita teada kokkulepitud sõnastuste taga olevaid mõttearendusi. Kui erakonnad neid leppevaimuga lähemalt ei tutvusta, võib just neilt ministreilt oodata koalitsioonis pingeid tekitavate sooloprojektide ülestõstmist.

Valijate poolel

Et lepe ei jääks olulistest punktides täitmata ja hilisemad vaidlused ei võtaks kriisi kuju, on mõistlik kokku panna ka koalitsioonileppe täitmise konkreetne kava. Mida mõeldakse ühe või teise ebamääraseks jäänud sõnastuse all? Millise õigusakti muutmist üks või teine leppepunkt eeldab, millal eelnõu valmib, millal antakse menetlusse ning kes kõige selle eest vastutab? Kaksikliidu suhteline edukus koalitsioonileppe täitmisel on kindlasti seletatav ka

tõsiasjaga, et selline kava oli olemas ja selle täitmist kontrolliti regulaarselt. Lühidalt öeldes: keegi peab lepingu elluviimist kindlakäeliselt juhtima. Ja siin on raske vaadata mujale kui peaminister Juhan Partsi ja tema meeskonna poole.

Seega on vara öelda: "Jaak, kurat, jalad põhjas..." (siin ei sisaldu vihjet koalitsioonikaaslase Jaak Alliku hiljutisele artiklile Maalehes). Koalitsioonilepingu tegelik kaal selgub 2007. aasta märtsiks. Eesti valijate huvides on, et leping saaks korralikult täidetud. Reformierakond on valijate poolel.